

усвідомлення; на рівні психофізіологічного компоненту – знання індивідуальних психодинамічних, темпераментальних характеристик нервової системи, вміння враховувати це при службовій діяльності та процесі відновлення після бойового досвіду; на рівні інтелекту – відновлення порушених когнітивних психічних процесів; когнітивна переробка травматичних бойових подій; здатність до цілісного, системного сприймання і розуміння подій, фактів, дійсності; на рівні досвіду – усвідомлення специфічного, унікального бойового досвіду та його адаптація до умов цивільного життя; на рівні самосвідомості – трансформація травматичного досвіду, оздоровлювальна рефлексія; самореалізація та самовдосконалення; на рівні характеру – усвідомлення та подолання конфліктних рис характеру (акцентуацій характеру) та робота над собою; на рівні спрямованості – високі морально-етичні якості; широта поглядів і переконань, засвоєння позитивних духовних цінностей: гуманістичного світогляду, цінності життя, людини, віри, надії, любові, добра, краси та істини; на рівні спілкування – вміння управляти та корегувати процесом міжособистісної взаємодії, тактовність та доброзичливість; уміння давати об'єктивну оцінку діям та вчинкам інших людей; здатність розумно поєднувати ділові та особистісні контакти з оточуючими; на рівні психосоціального компоненту – соціальна орієнтація особистості; підтримування оптимальних соціальних відносин; на онтологічно-духовному рівні – віра у різних її формах і проявах (віра у досяжність поставлених цілей, релігійна віра, розуміння її відчуття сенсу життя, знаходження сенсу психотравмуючих подій, створення нового образу майбутнього).

Висновки. Необхідна інформованість громадськості і просвітництво учасників бойових дій та членів їх родин в питаннях природи психотравми та ПТСР. Важливо забезпечити медико-психологічний супровід військовослужбовців-учасників АТО/ООС від часу добору та несення військової служби до перебування у запасі (відставці). Реабілітаційні заходи доцільно проводити враховуючи вихідні принципи та концепцію особистісно орієнтованого процесу реабілітації, згідно стадіям природного проживання психотравмуючих подій.

РОЛЬ МЕТАФОРИ У ВЕРБАЛІЗАЦІЇ ДІЙСНОСТІ ЗАСОБАМИ МЕДІА: КОНТЕКСТ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ

Т.О. Чернишова, кандидат філологічних наук доцент

Харківський національний університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба

Інформаційна війна як значущий соціальний конфлікт сучасності знаходить своє відображення у медіадискурсі, що спрямований не стільки на інформування, скільки на інтерпретування та оцінювання цього феномена, а отже й на формування громадської думки у певному напрямку. Медіадискурс вербалізує реальну дійсність, презентуючи споживачеві інформації, по суті, інтерпретацію автора тексту. Внаслідок чого одній реальній події завжди

відповідає кілька медіаподій, наділених авторською модальністю. Таким чином, переважна більшість людей сприймає факти такими, якими вони стають у лінгвістичній обробці авторів медійних текстів, отже, і залежать у своєму розумінні дійсності від тих інтенцій, які задають (свідомо чи несвідомо) ці автори. Можна стверджувати, що сучасна індустрія медіа значно впливає на формування когнітивних процесів людини, а також і їхньої мовної картини світу.

В аспекті створення ресурсами медіа вербальних подій можна вести мову про метафору як надзвичайно продуктивний засіб образного конструювання нової дійсності. Механізм створення метафори, звичайно, ґрунтується на порівнянні, але це не просте зіставлення подібних явищ, а така їхня рекомбінація, яка призводить до появи нового образу. Утворюючи метафори, концептуально зближують сфери, поєднання яких неможливе в реальній дійсності. А у такий спосіб метафори сприяють створенню нової думки, що може призвести до зміни сприйняття реальності взагалі.

У метафорах, що функціонують у політичному дискурсі, відображається офіційна ідеологія держави, притаманна для певного етапу її розвитку, що призводить до сприйняття політичних подій крізь їх призму. Образи, що створюються за допомогою метафори, є оцінними. Хоча це імпліцитна оцінка, яка не розкриває явного ставлення до політичних подій, що відбуваються. Саме тому метафори надовго залишаються у суспільній свідомості, стаючи інструментом маніпулятивного впливу.

Метафорична модель – це наявна або утворювана у свідомості членів суспільства схема зв'язку між понятійними сферами, компоненти якої уподібнюються одна одній (наприклад, «геополітичний конфлікт» – «театр»). Основою метафоричного асоціювання є сфера-джерело («театр»), а результатом асоціативно-образного моделювання – сфера-мішень, або сфера-магніт («геополітичний конфлікт»). Джерелами метафоричної експансії найчастіше стають ті сфери, які є добре знайомими суспільству або викликають підвищений інтерес (спорт, театр, хвороба, тваринний світ, людський організм тощо), адже саме за допомогою них можна подати складну проблему як зрозумілу або підсилити/знецінити певний її аспект, звісно, з тією метою, яку переслідує автор створення метафори.

За результатами проведеного нами дослідження публікацій у російських та українських засобах масової інформації, найбільш поширеними є метафори шляху та морбальні метафори (метафори хвороби). Узагалі антропоморфна метафорика доволі широко використовується у медійному дискурсі, оскільки в даному випадку джерелом уподібнення є найзрозуміліша для людини сфера – її власний організм. Створювана у політичному дискурсі метафорична картина є здебільшого антропоцентричною, а метафора хвороби у цьому контексті наділена ще й потужним емотивним потенціалом, що дозволяє доволі ефективно (й ефектно) перенести емоційне ставлення до поняття-джерела на поняття, що концептуалізується метафоричним значенням слова. Наше дослідження проводилося на матеріалі таких сайтів, як ru.tsn.ua,

glavcom.ua, radiosvoboda.org, 24tv.ua, m.day.kyiv.ua, blogs.pravda.com.ua, historians.in.ua, khpg.org, gazeta.ua, dt.ua, nfront.org.ua, president.gov.ua, antifashist.com, ukraine.ru, cont.ws, voskhodinfo.su, gr-sozidatel.ru, oko-planet.su, rusdnepr.ru, news.rambler.ru, alternatio.org. Слід окремо зазначити, що значну частину аналізованих нами метафоричних конструкцій виявлено у промовах чинного Президента України, що містяться на його офіційному сайті president.gov.ua.

Отже, значне місце серед виявлених нами концептуальних метафор посідає метафора шляху. Об'єктом метафоричного моделювання є розвиток української держави, який репрезентується як певний рух. У текстах українських ЗМІ він характеризується чітко визначеним напрямком («вперед, **дорогою до членства в ЄС та НАТО**», «геть **від Москви!**»), енергійним та еволюційним характером («**упевнений** поступ», «ми **прискорили** свій шлях до європейської мрії», «**рішуче** рухатись уперед», «шлях **трансформацій**», «ми **здобули величезну дистанцію** на шляху до європейської та трансатлантичної інтеграції»). Акцентування того, що цей шлях обраний свідомо та вірно, передається активно тиражованою метафорою «ми йдемо **своїм шляхом**». При цьому підкреслюється, що європейський вектор реалізації геополітичної стратегії України унеможливить повернення до радянського минулого, чого прагне агресивний східний ворог України: «повернути утікачку до тюрми народів». Концепт «ув'язнення», «обмеження», «придушення прав» українців метафоризується за допомогою сфери-джерела «ярмо (зашморг, мотузка)»: «**смертельний зашморг** поневолювачів», «зняти з української церкви **московське ярмо**», «**смертоносні обійми Росії**», «пов'язані **московськими мотузками**», «маємо намір **розрубати вузол**, яким імперія намагається прив'язати нас до себе» тощо.

Обраний шлях розвитку України в аналізованих російських та проросійських ЗМІ розглядається негативно, а саме як шлях в нікуди, як помилкова стратегія, що вже призводить та обов'язково призведе в подальшому до фатальних наслідків. При цьому об'єктами для метафоризації стають концепти «пріра (діра)», «смітник», «заповідник» (з негативною конотацією): «США... бессмысленно вкачивали ресурсы в украинскую **черную дыру**», «Запад превратил страну в **бандитский заповедник**», «Украина превращается в **отстойник для человеческих отбросов**», «**территория Украины густо засеяна сорняками** «холодной войны», «Она **рухнула в пропасть** и ее падение продолжается» тощо. Сфера-мішень «державна Україна» стає центром метафоричного тяжіння для концепта «частина-ціле», при цьому образно концептуалізується фрагментарність української держави (і, отже, відсутність єдиного культурно-історичного ядра, а також мовної, культурної та ментальної спільності), її неповноцінність як самостійного державного утворення, неспроможність проводити ефективну державну політику: «**убогий хутор** с имперскими амбициями», «**кусок Великой Руси**, превратившийся в Великую гнущь», «**осколок Русского айсберга**», «случайное **историческое недоразумение**». Значно підсилює заявлені смисли

метафоричне моделювання української держави як «проєкту», причому невдалого, здійснення якого має доволі слабкий зв'язок з реальністю і який потрібно переформатовувати: «необходимы совместные усилия по **переформатированию Украины**», «**выход** украинской государственности **за пределы объективной реальности**», «**геополитическая фикция** под названием Украина». Підкреслювання несправжньої, ігрової природи тих подій, що відбуваються в Україні, здійснюється за рахунок метафоричного переосмислення у структурі сфери-мішені поняття карнавалу: «украинская политическая культура карнавала», «тренд политической карнавализации», «чисто украинский фарс».

Використання морбальної метафори також є дуже продуктивним у політичних дискурсах супротивників у російсько-українській інформаційній війні. Державна політика в даному випадку метафоризується за допомогою таких сфер-джерел, як «недуга» або «смерть». При цьому у медійних текстах вітчизняних ЗМІ українська держава ототожнюється з організмом, тобто живим і функціональним утворенням, натомість країна-супротивник наділяється ознаками бездушного, позбавленого відчуттів механізму. Порівняймо: «**смертельный коток** кремлівської імперії», «російська **машина вбивств**», «державна **машина ненависті**», «російська **тоталітарна машина**» та «наш **державний організм**», «один **національний організм**» тощо. У російських та проросійських ЗМІ механізм метафоризації у моделях «суспільство, держава» – «хвороба» найчастіше реалізується за рахунок таких складових (фреймів), які структурують дані щодо різновиду хвороби. Так, хвороба найчастіше пов'язується з отруєнням. Порівняймо: «**одурманенные газом пропаганды** заключенные украинского концлагеря», «**отравляют** сознание вчерашних наших братьев-соотечественников **ядом русофобии**», «**сознание, отравленное ядом** национализма», «**средства массовой интоксикации**» та абсолютно віддзеркалене: «Україна вже не питиме з московської чаші **московську отруту**», «**фейкова отрута**», «**трунок дезінформації**» тощо. В українських ЗМІ метафорично акцентується на хронічному, прогресуючому плинні хвороби путінської держави: «**сталінська хвороба** російського суспільства», «**осіннє загострення** в головах російського керівництва», «Росія не лікується, **хвороба продовжує прогресувати**», «**травматичний постімперський синдром** Путіна». І робиться очевидним метафоричне тяжіння концепту «смерть» до сфери впливу країни-агресора: «смертельні обійми», «смертельний зашморг», «смертоносні обійми», «смертельно небезпечна зона тяжіння до Російської імперії». Дзеркальним відображенням цієї метафоричної конструкції є висловлювання типу: «Україна **сеет смерть**», «украинская **спираль смерти**», «**смерть Украины**» тощо.

Слід зазначити, що у зв'язку з використанням концепту хвороби, а точніше його складової (смерть як фінальний період перебігу хвороби), у ЗМІ активно використовуються зооморфні метафори, які виникають внаслідок зіставлення понятійних полів «державо-агресор» та «світ тварин». В даному

випадку об'єктом метафоризації є, безумовно, хижа тварина, яка жорстоко знищує свою жертву. Механізм метафоризації передбачає уподібнення дій ворожої країни до дій хижака: «Москва спробувала роздробити нас на частини, щоб *легко проковтнути*», «*Путін і його апетити* нікуди не дінуться», «плани *розшматувати і розірвати, і знищити* врешті-решт нашу державу», «*двоголовий російський хижак*», «це *чудовисько*», «необхідно *обрубати всі шупальця*, якими орудує країна агресор».

Таким чином, метафора в медійному дискурсі в ситуації інформаційної війни виконує одразу кілька важливих функцій. По-перше, дозволяє задіяти емотивну насиченість понять, які використовуються для метафоризації певної сфери-мішені та створити певне (потрібне для її автора) ставлення до реалій, що розглядаються. По-друге, метафора перестає бути просто засобом виразності, але стає певним способом мислення та потужним засобом перетворення у свідомості адресата політичної картини світу, стимулюючи його до необхідних авторові дій. По-третє, метафора виконує популяризаторську функцію, дозволяючи складні феномени політичного життя пояснити у доступній та привабливій для адресата формі (ураховуючи, що політична промова орієнтована на якнайширші маси населення). По-четверте, майстерне використання засобів виразності у політичному мовленні (проте, як і в будь-якому) забезпечує естетичне задоволення адресата і полегшення сприйняття наданої інформації.

ВИКОРИСТАННЯ АКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ ДОПІДГОТОВКИ ГРУП РОЗМІНУВАННЯ ПІДРОЗДІЛІВ ТА ЧАСТИН ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

*Радченко К.А., канд. пед. наук, Пугач В.В., Змієвський Г.А.
Військово-юридичний факультет Національного юридичного
університету ім. Я. Мудрого*

Втрати серед особового складу та цивільного населення в ході бойових дій на Південному Сході України яскраво свідчать, що їх значна кількість відбувається у результаті підривів на мінно-вибухових пристроях промислового та саморобного виготовлення.

Необхідність своєчасної реалізації Закону України про протимінну діяльність, досвід проведення операції Об'єднаних сил (Антитерористичної операції), тактичних і тактико-спеціальних навчань усіх рівнів підкреслює те, що завдання інженерної розвідки та розмінування місцевості можуть поставати не тільки перед підрозділами інженерних військ, а й виконуватися позаштатними групами розмінування.

Однією з існуючих проблем є вдосконалення фахової підготовки позаштатних груп розмінування, формування та поглиблення їх професійних знань, умінь та навичок на різних етапах їх професійної діяльності.

Метою даної роботи автори визначають пошук відповідних форм і методів проведення занять (у тому числі активних) на етапі допідготовки груп